

Karel Hašler

Písničkář a vlastenec

Obyčejný člověk putuje mezi lidmi a svými písněmi se pokouší vyzývat je k boji proti režimu. To není žádný film o předlistopadovém undergroundu nebo o válce písničkářů proti Miloši Zemanovi, ale nejznámější film Karla Hašlera Písničkář.

TEXT: JOSEF VLČEK, FOTO: ARCHIV OSA

Od narození autora scénáře, všech písniček a představitelů hlavní role Písničkáře uplyne letos v říjnu 145 let. Viděno dnešními očima, Karel Hašler je spolu s Karlem Krylem největším domácím představitelům kategorie singer-songwriter, tedy umělcem, který píše hudbu, texty a sám své písně interpretuje. Nebo bychom mohli říci, že je zároveň předchůdcem dnešní české popové generace, ve špičkách složené také ze zpívajících herců. Přemysl Rut v předmluvě k vydání souboru Hašlerových písní výstižně definuje herecko-autorské poslání takových osobností: „Musíš zaujmout melodií, textem a projevem. Máš na to tři minuty.“

Film Písničkář není moc dobré dílo. Hašler se ukázal jako bídný herec, scénář byl schematický až běda a přetékal sentimentálním nacionalismem, zvukový film byl v roce 1932 ještě v začátcích a patosu či nudných míst je v něm až dost. Ale ty písničky! Dvě z nich, Svoboda je svoboda a Ta naše písnička česká, patří k těm skladbám, k nimž se dodnes vracíme, když země

v nepříznivých dobách znovu potřebuje vzpružit, získat sebedůvěru a rozhybat se.

Návrat k Hašlerovi, i když tady v letech 1989 a 1990 existovala určitá vlnka zájmu, ale není snadný. Skladatel měl smůlu v tom, že zvláště po druhé světové válce byly jeho písně většinou interpretovány v dechovkových aranžmá, a jak stárne publikum lidovkové kultury, zůstává u mladších věkových skupin spojen s něčím, co je „z módy“. Hudba se vyvíjela jiným směrem a co si budeme povídat, světová hudební globalizace polkům, valčíkům a pochodům moc nepřeje.

Hašlerův přítel herec Rudolf Deyl starší pořídil základní soupis Hašlerova díla, v průběhu let ještě rozšířený dalšími sběrateli skladatelova díla. Momentálně ho tvoří něco přes tři stovky původních písní a několik desítek skladeb, na nichž Hašler spolupracoval s jinými autory, třeba Já mám holku od Odkolků. Hašler je dále autorem dvou orchestrálních skladeb, dvou melodramat, tří operet (a ke třem od jiných autorů napsal libreta), sedmi revue, a dokonce tuctu překladů oper, operet a činohr. Roční

produkce u něj činila deset až dvanáct nových písní.

Na fotografiích přísně vyhlížející, ale podle pamětníků velmi společenský muž se narodil na Zlíchově 31. října 1879 v chudé rodině smíchovských sklářských dělníků. Vyučil se na Malé Straně rukavičkářem, prý dokonce tak dobrým, že mu jako učni nabízeli praxi ve Francii. Jenže Karla to už od dětství táhlo k divadlu, a tak k nelibosti svého otce po obdržení výučního listu zamířil ke kočovné společnosti Choděry a Dobrovolného, s níž cestoval hlavně po moravských městech. V roce 1903 získal v konkurzu angažmá staty v Národním divadle.

Jeho herecký vzestup je dokladem Hašlerova samouckého nadání, které se projevovalo i v dalších oborech. Hašler byl typický selfmademan své doby. Tak dlouho prý třeba zápasil s češtinou, až si pořídil Gebauerovu učebnici pravopisu, s velkým zaujetím bral hodiny klavíru a kytary, neustále se snažil zlepšovat v pěveckém i hereckém projevu. Jen s notami byl trochu na šťíru a říkalo se, že většinu svých skladeb diktoval do pera Janu Borůvkovi, známému pod uměleckým jménem John Gollwell.

Téhož roku, kdy se uchytil v Národním divadle, se v herecké kavárně setkává s jen o 32 dní mladším žákem Antonína Dvořáka Rudolfem Frimlem, který ho údajně nadchne pro komponování. Než Friml odjede za slávou do Spojených států a proslaví se tam písní Rosemarie a Oslí serenádou, napíše mu Hašler texty k několika písničkám. Společně napsaný šanson Pojď, ó pojď jim následně v roce 1905 vyšel v nakladatelství Mojžíra Urbánka.

Po Frimlově odchodu do Států se postaral o přítelovu sestru, jinak také výtečnou pianistku Zdenku. Z péče se nakonec stal hluboký milostný vztah a Hašler si ji první jarní den roku 1908 vzal za ženu. To už měl v Národním divadle stále zaměstnání a poprvé zkusil veřejně zpívat. Zatím jen před pijáckou společností Bajkajlaj v restauraci U Slona. Zpíval tam údajně dvě své skladby – Po starých zámeckých schodech a Večer za strahovskou bránou. Dokonce s tak

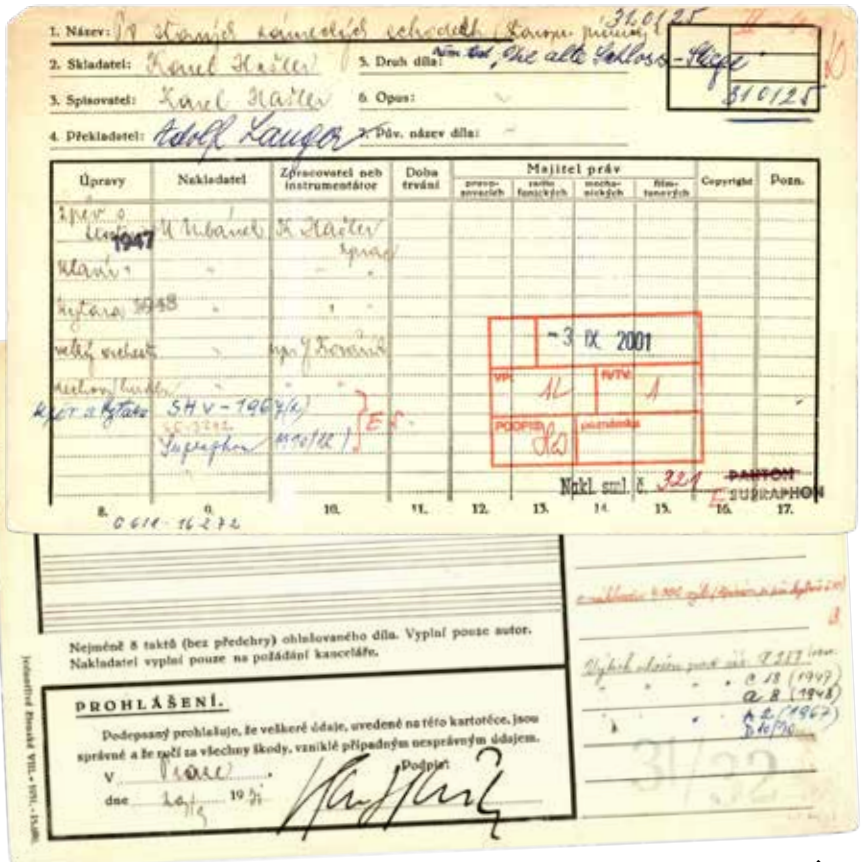
Jestli včera propukl někde nějaký skandál, druhý den o něm už Hašler zpíval nový kuplet.

velkým ohlasem, že se pustil nejen do dalšího komponování, ale i do veřejného vystupování.

Už první vystoupení prozradilo, kde je Hašlerova největší síla. Velkou část jeho tvorby tvoří staropražské písně. Jejich vznik má z historického pohledu své opodstatnění. Praha těsně před světovou válkou, ale i po ní procházela obrovskou proměnou – z rakousko-uherského provinčního města se začala

definitivně proměňovat v moderní evropské velkoměsto. S jeho spěchem a prvními železobetonovými stavbami mizela romantika tichých zákoutí, poklidného života, malých usedlostí a skoro vesnických předměstí. Staropražské písničky často až příběhového charakteru tím získávaly místy srdcebolné kouzlo toho, co bylo krásné, ale co už se nevrátí.

První sbírka staropražských písniček vyšla v roce 1910. Hned první z pěti uveřejněných skladeb už známe. Po starých zámeckých schodech patří k těm vůbec nejslavnějším hašlerovkám. Závěrečnou Píseň o ztraceném věnečku zase nedávno oživil znojemský písničkář Záviš v parodické verzi, která by se původnímu autorovi určitě líbila, neboť sám rád vytvářel dobové parodie na své písničky. Jedna z nich, parodie na pochod Hoši od Zborova s textem „Hoši od gestapa, vy tu klidně spíte, vy se odtud domů nikdy nevrátíte“, byla nakonec i začátkem

Dnes jsme toho názoru, že vrcholem Hašlerovy tvorby byla „staropražská“ desátá léta 20. století, ale když projdeme jeho tvorbu z dalších dvou desetiletí, nasbíráme i tam další skoro dva tucty zlidovělých songů.

jeho tragického konce.

Do roku 1916 vyšlo osm dílů Staropražských písní, mezi nimi i taková česká písňová klasika jako Strahováček nebo U sv. Matěje, ale Hašler se k pražské tematice vrátil i v dalších letech. Velká válka nebyla první světová však značně změnila těžiště autorovy tvorby. Všechno se změnilo Bílým

kvítečkem, klasickým vojenským pochodem, v němž pod příkrývkou bojovné rekrutské atmosféry zaznívá hořkost z válečného lidského zmaru: „Co je do kvítečku, který zvadne, / co je do vojáka, který padne.“

Hašler čím dál víc vnímal Národní divadlo jako jakousi „bokovku“. Nakonec z něj v roce 1915 odešel a naplno se vrhl do žánru, kterému částečně holdoval už v předchozích letech – kabaretu. Díky kontaktu s podnikatelem Václavem Havlem otevřel kabaretní scénu v Lucerně, tam, kde je dnes Lucerna Music Bar. Ne vždy se mu v tomto druhu podnikání dařilo, a vystřídal tudíž několik divadelních scén.

Poválečná nová doba přinášela nové výzvy. Hašler zkoušel dokonce i swing, ale nakonec zůstal u melodií, které vycházely z městského folkloru a operetní tradice. Vedle Prahy se objevila nová témata. Zpočátku to byly vlastenecké písně, často oslavující roli legií při vzniku samostatného Československa. Skladby Legionáři jdou, Sibiřská stráž, Ze Sibiře hoši jdou, Sbohem Praho, jdeme na Maďary, pozdější Hoši od Zborova (1928) a další pomáhaly vytvářet tehdejší

legionářskou gloriolu. Do toho přicházely písně oslavující nově zrozený stát a s ním i T. G. Masaryka. Asi nejznámější z nich je pověstná píseň Ať žije česká republika!, která našla své znovuvzkříšení v letech 1986–1989, když se stala neoficiální hymnou Divadelních poutí na Střeleckém ostrově: „Ať žije naše česká republika! / Voláme stále z plných plic, / ctíme a vážíme si Masaryka, / ale sami neděláme nic.“

Hašler jako správný kabaretiér dbal na aktuálnost svých písní a uměl rychle reagovat na politické maléry v nové republice. Publikum chodilo na jeho představení mimo jiné proto, že „jestli včera propukl někde nějaký skandál, druhý den o něm už Hašler zpíval nový kuplet“, jak psal dobový tisk. Jeho nejslavnější politický song Kampak na nás, bolševici z roku 1919 má dnes v řadě ohledů stále aktuální vyznění. Navíc nebyl jediný, který si dělal šoufky z KSČ – to třeba i písně Šmerálův „puč“ nebo Jan Skalník z Duchcova. Zvláště po roce 1945 se proto i ze msty mluvilo a psalo o Hašlerovi jako o kýčáři a vzoru skladatelského nevkusu. Možná i proto vymizel zvyk vstávat při Ta naše písnička česká jako při státní hymně nebo při tram-pské Vlajce.

Dnes jsme toho názoru, že vrcholem Hašlerovy tvorby byla „staropražská“ desátá léta 20. století, ale když projdeme jeho tvorbu z dalších dvou desetiletí, nasbíráme i tam další skoro dva tucty zlidovělých songů. Vzhledem k objemu jeho díla je to úspěšnost, která si neza-dá s nejproduktivnějšími autory moderní pop-music.

Hašler se kromě divadla a kabaretu hodně věnoval filmu. Poprvé se objevil v roce 1927 v němém filmu Batalion, a hned v roli dr. Uhra, z nešťastné lásky alkoholu propadlého váženého občana. Stál dokonce u prvních pokusů o jeho zvukovou podobu a už v jednom z prvních domácích zvukových filmů Tonka Šibenice zazněly jeho písničky.

Film Písničkář pak jako kdyby definoval Hašlerovo celoživotní krédo. Hašler – vlastenec. Když přišla okupace, jeho filmová role se obtiskla i do umělcova života. Hašler se veřejně netajil svými

1. Název: Všech písniček 5. Druh díla: písnička 6/24
2. Skladatel: Karel Hašler 6. Opus: V. 11
3. Spisovatel: I-48 7. Zkopis: x filma, Písničkář
4. Překladatel: I-48

Úpravy	Nakladatel	Zpracovatel neb jen instrumentátor	Doba trvání	Majitel práv				Copyright	Pozn.
				provo-zovacích	radio-fonických	mecha-nických	filmo-nových		
<u>zpívá</u>	<u>Karel Hašler</u>	<u>3 min</u>	<u>Karel Hašler</u>					<u>1933</u>	
<u>textem</u>									
<u>klavír</u>									
<u>harmon</u>									
<u>orchestr</u>									
<u>malý orchestr</u>	<u>1946</u>	<u>K. Urbánek</u>							
<u>zpívá, klavír</u>	<u>1947</u>								
8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.

SE: W. Hašler - Roman, 1968 (10 let) pro HGR, J. Ben-
š, Roky, Pípe!
SE 991, 3.042, 4087, 4166
Jugophon 1990/12 / - E.S.
- 1. X. 2001
12 RTV 1
poměrně
Hlad

názory či jak vzpomínal Jaroslav Marvan, nedával si pozor. Bylo jen otázkou času, kdy ho někdo udá, což se také stalo. Poprvé si pro něj přišlo gestapo během natáčení filmu Městečko na dlani, ale po třech dnech byl propuštěn. Dál však pokračoval ve své životní roli provokujícího písničkáře, a 2. září 1941 si pro něj přišlo gestapo znovu. Po řadě výslechů byl dvaasedesátiletý umělec odvezen do Mauthausenu. Nežil tam dlouho – 22. prosince téhož roku byl dozorcem ukopán k smrti.

Kdo ho udal, se nikdy přesně nezjistilo. Podezření bylo několik, nakonec vše padlo na esesáka Schnidelara. Režisér Martin Frič, když se o Hašlerově smrti dozvěděl, domluvil s několika dalšími přáteli, že na Nový rok 1942 zapálili na jeho památku v oknech svíčku.

Poslední dvě Hašlerovy písně byly publikovány až v roce 1947. Byla to teskná staropražská Vltavo, Vltavo a na ob-sazení republiky v roce 1939 reagující

Šáteček. Obě rekonstruoval Hašle-rův přítel a někdy i konkurent Jiří Červený.

Je málo známo, že Hašler byl nejen skladatelem, ale i zdatným podnikatelem a manažerem. Byl ředitelem svých kabaretů v Lucerně a Rokoku, vlastnil Nakladatelství Hašlerových písniček a deset let šéfoval gramofonové společnosti Gramophone Co. Ltd., jež byla pobočkou nadnárodní firmy HMV. A co je důležité, v roce 1919 byl jedním z nejužšího kruhu zakladatelů OSA. ☒

